

บทที่ 3 สนธิสัญญา

สนธิสัญญาหรืออาจเรียกได้อีกอย่างหนึ่ง สัญญาระหว่างประเทศนั้นคือ ข้อตกลงระหว่างรัฐ ซึ่งก่อให้เกิดสิทธิตลอดจนพันธะทางกฎหมายขึ้น ระหว่างรัฐที่เป็นภาคีแห่งข้อตกลงที่ทำกัน ถึงแม้ว่า สนธิสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของรัฐที่มีได้เป็นภาคีด้วยก็ตาม แต่ก็ยังเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ในการควบคุมพฤติกรรม และการกระทำของรัฐที่เป็นภาคีแห่งสนธิสัญญา ไม้ให้กระทำการใดๆ อันละเมิดข้อตกลงหรือสนธิสัญญาที่ได้ทำขึ้นไว้ อันจะนำมาซึ่งความกระทบกระเทือนต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ ดังนั้นการมีสนธิสัญญาเพิ่มมากขึ้นเท่าใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสนธิสัญญาเกี่ยวกับสันติภาพ และความมั่นคงระหว่างประเทศ ก็ย่อมจะก่อให้เกิดผลดีในด้านควบคุมการกระทำของรัฐต่างๆ ได้มากขึ้น รัฐโดยปกติแล้วจะไม่กระทำการใดๆ อันเป็นการทำลายข้อตกลงที่ตนให้ไว้เพราะเป็นการทำลายชื่อเสียง และศักดิ์ศรีของตนเอง ฉะนั้นการละเมิดสนธิสัญญาจึงไม่ค่อยจะเกิดขึ้น จะมีบ้างก็เป็นกรณีที่ยกเว้น

เนื่องจากรัฐเห็นความสำคัญของสนธิสัญญาระหว่างประเทศในการทำหน้าทีเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมของรัฐ จึงได้มีการทำสนธิสัญญาและข้อตกลงระหว่างรัฐเป็นจำนวนมากมาย ที่สำคัญๆ ได้แก่ สนธิสัญญาป้องกันภาคแปซิฟิก (ANZUS) สนธิสัญญานาโต้ หรือ NATO สนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ SEATO สนธิสัญญาออร์ซอ (Warsaw Pact) เป็นต้น

1. ลักษณะของสนธิสัญญา

สนธิสัญญานั้นได้แก่ การที่บุคคลระหว่างประเทศ (International Persons) ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปทำความตกลงกันโดยมีผลบังคับทางกฎหมาย บุคคลระหว่างประเทศในที่นี้ได้แก่ รัฐหรือประเทศ และองค์การระหว่างประเทศเท่านั้น ถ้าคู่สัญญาไม่ใช่เป็นบุคคลระหว่างประเทศแล้ว ข้อตกลงที่คู่สัญญาทำขึ้นนั้นไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นสนธิสัญญา เช่น

บุคคลธรรมดา เอกชน หรือบริษัททำสัญญากับรัฐหรือองค์การระหว่างประเทศ ย่อมไม่ใช้สนธิสัญญา ดังนั้นกล่าวได้ว่า ในการทำสนธิสัญญานั้นทั้งสองฝ่ายจะต้องอยู่ในฐานะเป็นบุคคลระหว่างประเทศ มิฉะนั้นข้อตกลงหรือสัญญาที่ทำขึ้น จะมีสภาพเป็นสัญญาอย่างธรรมดาไม่ใช่สนธิสัญญา

สนธิสัญญานั้นจะต้องมีผลบังคับทางกฎหมาย มิฉะนั้นแล้วก็ไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นสนธิสัญญา เช่น Gentleman's Agreement เป็นข้อตกลงระหว่างประเทศชนิดหนึ่งแต่ไม่มีผลบังคับทางกฎหมาย เพราะข้อตกลงนั้นผูกพันแต่เฉพาะผู้ลงนามในข้อตกลงเท่านั้น เพราะฉะนั้นถ้าประเทศใดไม่ปฏิบัติตาม Gentleman's Agreement ก็ย่อมไม่เป็นการละเมิดสนธิสัญญา เป็นแต่เพียงมีความผิดทางศีลธรรมเท่านั้น ในประวัติศาสตร์ Gentleman's Agreement ก็มี Lansing-Ishii Agreement ซึ่งนายแลนซิงและอิชิได้ตกลงกันในปัญหาเกี่ยวกับการอพยพของชาวญี่ปุ่น

จึงพอสรุปได้ว่า การตกลงอันใดจะเป็นสนธิสัญญาได้ การตกลงนั้นจะต้องทำขึ้นโดยรัฐหรือองค์การระหว่างประเทศไม่ใช่บุคคลหรือเอกชนธรรมดา และข้อตกลงนั้นจะต้องมีผลบังคับทางกฎหมาย ถ้าข้อตกลงใดๆ ขาดองค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวมาแล้ว ข้อตกลงนั้นก็ไม่มีลักษณะเป็นสนธิสัญญา จะเป็นก็แต่เพียงสัญญาธรรมดาเท่านั้น

2. การแบ่งสนธิสัญญา

การแบ่งสนธิสัญญานั้นอาจทำได้อยู่หลายวิธีด้วยกัน วิธีที่สำคัญได้แก่ การแบ่งสนธิสัญญาตาม “ความมุ่งหมาย” และการแบ่งสนธิสัญญาตามจำนวนของประเทศที่เป็นภาคีซึ่งอาจเป็น “สนธิสัญญาสองฝ่าย” (Bilateral Treaty) หรือ “สนธิสัญญาหลายฝ่าย” (Multilateral Treaty)

ในการแบ่งสนธิสัญญาตามความมุ่งหมายนั้น โอเพ่นไฮม์ (Openheim) ได้ให้ความเห็นว่า ควรแบ่งสนธิสัญญาออกเป็น 2 ชนิด *ชนิดแรก* ได้แก่สนธิสัญญาที่มีความมุ่งหมายที่จะให้เป็นกฎทั่วไปในการปฏิบัติของประเทศทั้งหลาย และ *ชนิดที่สอง* ได้แก่สนธิสัญญาที่มีความมุ่งหมายเฉพาะแต่ละอย่างแล้วแต่ความสะดวกที่จะตกลงกัน เช่น สนธิสัญญาการพาณิชย์ เป็นต้น

ส่วนการแบ่งสนธิสัญญาตามจำนวนของประเทศที่เป็นภาคีนั้นก็มีอยู่ 2 แบบ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว คือ สนธิสัญญาสองฝ่าย และสนธิสัญญาหลายฝ่าย สนธิสัญญาสองฝ่าย

นั้น คือบุคคลระหว่างประเทศ 2 บุคคล ทำความตกลงกัน เช่น สนธิสัญญาป้องกันระหว่างสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น ที่ได้ทำขึ้นในปี ค.ศ.1951 เป็นต้น สำหรับสนธิสัญญาหลายฝ่ายนั้น ได้แก่ การที่บุคคลระหว่างประเทศตั้งแต่ 2 ขึ้นไปทำความตกลงระหว่างกัน เช่น สนธิสัญญาสัมพันธมิตร เป็นต้น สนธิสัญญาหลายฝ่ายนี้ ได้เริ่มใช้กันเมื่อหลังศตวรรษที่ 19 กล่าวคือ เริ่มใช้เมื่อศตวรรษที่ 20 ในศตวรรษที่ 18 ถ้ามีประเทศตั้งแต่ 2 ประเทศขึ้นไปทำสนธิสัญญากันแล้ว จะไม่ใช่สนธิสัญญาหลายฝ่ายเหมือนอย่างในปัจจุบัน แต่ใช้สนธิสัญญา 2 ฝ่าย ซึ่งมีข้อความเหมือนกันแต่ทำหมุนเวียนไป เช่น ประเทศ ก ข ค ง จะร่วมทำสนธิสัญญากัน จะต้องทำสนธิสัญญา 2 ฝ่ายกัน ถึง 10 ครั้ง แต่ต่อมาได้เปลี่ยนแปลงทำกันเพียง 5 ครั้ง คือ ก ทำกับ ข ค ง จ ตามลำดับซึ่งก็เป็นสนธิสัญญา 2 ฝ่าย อยู่นั่นเอง

3. การทำสนธิสัญญา

ในการทำสนธิสัญญานั้น จะต้องผ่านวิธีการ 3 ระยะคือ การเจรจา การลงนาม และการให้สัตยาบัน ซึ่งจะได้กล่าวเป็นลำดับไป

3.1 การเจรจา

วิธีการเจรจานั้น เป็นทางเริ่มต้นของการทำสนธิสัญญา และคู่สัญญามักจะใช้ประมุขของประเทศเป็นผู้เจรจาเรื่อยมาจนถึงศตวรรษที่ 18 เช่น การเจรจาทำสนธิสัญญา Holly Roman Alliance ในปี ค.ศ.1815 เป็นต้น ในปัจจุบันการที่จะให้ประมุขของประเทศออกไปทำการเจรจามักจะไม่ค่อยได้กระทำกัน จะมีก็แต่ในปี ค.ศ.1919 ที่ประธานาธิบดี วิลสัน (Wilson) ได้ไปลงนามในสนธิสัญญาแวร์ซาย ส่วนมากแล้วรัฐบาลของประเทศจะแต่งตั้งผู้แทนออกไปทำการเจรจาแทนประมุขของประเทศ ในการเจรจาทำสนธิสัญญานั้นถ้าเป็นสนธิสัญญา 2 ฝ่าย ก็มีผู้แทนของประเทศหนึ่งเจรจากับผู้แทนของอีกประเทศหนึ่ง แต่ถ้าเป็นสนธิสัญญาหลายฝ่าย การเจรจามักเป็นไปในลักษณะการประชุมปรึกษาหารือกัน

ผู้แทนที่จะเข้าร่วมเจรจาทำสนธิสัญญานั้นจะต้องได้รับอำนาจเต็มในการเจรจาจากรัฐบาลของผู้แทนนั่นเอง เพื่อจะได้ดำเนินการเจรจาและลงนามแทนรัฐบาลในที่สุดก่อนจะทำการลงนามกันนั้น ผู้แทนทั้ง 2 ฝ่ายจะต้องแสดงหลักฐานของการมีอำนาจเต็มซึ่งกันและกัน วิธีการแสดงนั้นก็อาจเป็นการส่งให้หรือเป็นการแลกเปลี่ยนกัน เช่น สนธิสัญญาแวร์ซายในปี ค.ศ.1919 ส่วนวิธีการมอบอำนาจเต็มนี้จะกระทำกันอย่างไรบ้าง

ย่อมขึ้นอยู่กับวิธีการของกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ ถ้าเอกสารในการมอบอำนาจเต็มมีข้อสงสัย ผู้แทนของประเทศที่ร่วมในการเจรจาไม่ยอมรับก็ได้ เช่น ในปี ค.ศ.1648 แห่งการประชุมที่เวสต์ฟาเลีย (Westphalia) ผู้แทนของฝรั่งเศสถูกคัดค้านจากที่ประชุมว่า เอกสารในการมอบอำนาจเต็มจากพระเจ้าแผ่นดินของตนยังไม่ถูกต้อง เพราะพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ซึ่งเป็นผู้ลงนามมอบอำนาจให้แก่ตนนั้น มีอายุยังไม่บรรลุนิติภาวะ ผู้แทนอื่นๆ ได้ขอร้องให้ผู้แทนฝรั่งเศสทำเอกสารการมอบหมายอำนาจเต็มให้ถูกต้องเสียใหม่

ข้อความที่จะเจรจากันเพื่อสร้างสนธิสัญญาขึ้นนั้น จะต้องอยู่ในขอบเขตและถูกต้องตามหลักการต่างๆ ไปจึงจะมีผลบังคับ นั่นก็หมายความว่าข้อความในสนธิสัญญาจะต้องถูกต้องตามกฎหมายระหว่างประเทศ จะขัดกับหลักของกฎหมายระหว่างประเทศ หรือ Law Making Treaty ไม่ได้ เช่น คู่สัญญาได้ตกลงกันว่า จะมีอธิปไตยเหนือทะเลหลวงแห่งหนึ่งแห่งใด หรือร่วมกันสร้างระบบโจรสลัดในทะเลหลวง เป็นต้น ในกฎบัตรสหประชาชาติ มาตรา 103 ก็ได้วางหลักไว้ในทำนองเดียวกันว่า ภาระของประเทศภายใต้กฎบัตรย่อมเหนือกว่าภาระในข้อตกลงอื่นๆ ฉะนั้นการทำสนธิสัญญาซึ่งขัดต่อกฎบัตรสหประชาชาติย่อมทำให้สนธิสัญญาดตกเป็นโมฆะไป

สนธิสัญญา นอกจากจะมีข้อความที่ไม่ขัดต่อกฎหมายระหว่างประเทศแล้ว ข้อความนั้นจะต้องมีลักษณะที่เป็นไปได้ หรือ Possible ซึ่งมีอยู่ 2 ลักษณะคือ เป็นไปได้ทางด้านวัตถุ (Materially Possible) และเป็นไปในทางด้านศีลธรรม (Morally Possible) ตัวอย่างของการเป็นไปได้ทางด้านวัตถุ เช่น ประเทศคู่สัญญาไม่มีทะเล แต่สนธิสัญญาได้ระบุให้มีการใช้เขตน่านน้ำที่ห่างจากฝั่ง 3 ไมล์ได้ เป็นต้น ส่วนการเป็นไปไม่ได้ทางด้านศีลธรรมนั้นยังมีข้อโต้แย้งกันอยู่ เช่น หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 สนธิสัญญาแวร์ซายได้กำหนดการส่งอาชญากรสงครามข้ามแดน ซึ่งเยอรมันถือว่าเป็นเรื่องเป็นไปไม่ได้ในทางศีลธรรม (Morally Impossible) เป็นต้น

ในการทำสนธิสัญญานั้น โดยทั่วไปแล้วกระทำกันเป็นลายลักษณ์อักษร แต่คู่สัญญาอาจทำด้วยวาจาก็ได้ ซึ่งย่อมจะบังเกิดผลในทางปฏิบัติมากกว่าในทางกฎหมาย เช่น ประธานาธิบดีฟรังโกแห่งสเปน กับประธานาธิบดีแห่งปอร์ตุเกสได้ตกลงกันด้วยวาจาที่กรุงลิสบอน เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 1949 ว่า ถ้าชายแดนด้าน Pyrenee ของสเปนถูกโจมตีเมื่อใดแล้ว ปอร์ตุเกสจะให้ความช่วยเหลือทางทหารทันที

3.2 การลงนาม

สนธิสัญญาที่จะลงนามกันนั้นจะต้องประกอบด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้ คือ

- (ก) อารัมภบท ซึ่งจะระบุถึงชื่อของประเทศคู่สัญญา ชื่อของประมุข ชื่อรัฐบาล ชื่อของผู้แทนที่มีอำนาจเต็ม และตำแหน่งรวมทั้งจุดประสงค์ในการทำ และอายุของสนธิสัญญาด้วย
- (ข) ตัวสนธิสัญญา คือ ข้อความที่เกี่ยวกับหลักที่คู่สัญญาจะต้องยึดถือในการปฏิบัติ
- (ค) สุดท้ายได้แก่ วัน เดือน ปี สถานที่และการลงนาม

3.3 การให้สัตยาบัน

เป็นการยอมรับขั้นสุดท้ายของประเทศคู่สัญญาต่อสนธิสัญญานั้น การแก้ไข ข้อความ หรือการตั้งเงื่อนไขในการให้สัตยาบัน ถือว่าเป็นการไม่ยอมให้สัตยาบัน การให้สัตยาบันจะต้องทำโดยวิธีโดยอ้อมขึ้นอยู่กับกฎหมายภายในของประเทศคู่สัญญา การให้สัตยาบันมีกำหนดเวลาไม่แน่นอน จะให้สัตยาบันเมื่อใดก็ได้ ยกเว้นแต่จะมีกำหนดเวลาในสนธิสัญญาโดยตรง นอกจากนี้ ประเทศคู่สัญญาจะปฏิเสธไม่ให้สัตยาบันก็ได้ในกรณีที่สัญญานั้นมีความผิดพลาด ผู้แทนที่ลงนามนั้นได้ใช้อำนาจมากเกินไป หรือสถานการณ์ได้เกิดเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

อย่างไรก็ตาม มีสนธิสัญญาบางอย่างที่ไม่ต้องให้สัตยาบันก็มีผลบังคับในทางกฎหมาย เช่น Executive Agreement ของสหรัฐอเมริกา (เช่นในปี ค.ศ.1940 ประธานาธิบดีรูสเวลต์ กับรัฐบาลอังกฤษได้ทำความตกลง Executive Agreement โดยสหรัฐอเมริกา มอบเรือพิฆาตให้อังกฤษ 50 ลำ โดยที่อังกฤษยอมให้สหรัฐใช้หมู่เกาะในฝั่งแปซิฟิกเพื่อทำเป็นสนามบินเป็นเวลา 99 ปี เป็นต้น) สนธิสัญญาที่มีความจำเป็นรีบด่วนเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ (เช่นในปี ค.ศ.1920 อังกฤษ ญี่ปุ่น ได้ทำสนธิสัญญาพันธมิตร ซึ่งมีผลใช้บังคับนับแต่วันลงนาม) และการทำสัญญาของผู้บังคับบัญชาทหารในระหว่างสงคราม (เช่น การแลกเปลี่ยนเชลยศึกหรือข้อสัญญาสงบศึก เป็นต้น)

4. ผลบังคับของสนธิสัญญา

โดยทั่วไปแล้ว สนธิสัญญามีผลบังคับภายในอาณาเขตของประเทศที่เป็นภาคี แต่สนธิสัญญาอื่นบางชนิดคลุมถึงอาณาเขตของประเทศอื่นๆ ด้วย เช่น สนธิสัญญา ส.ป.อ. เป็นต้น ในกรณีที่ประเทศภาคีมีอำนาจอธิปไตย รัฐในอารักขาหรือดินแดนในภาวะ

ทรัพย์สิน ตามหลักเกณฑ์จะอยู่ในข่ายของสนธิสัญญาหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาว่าตัวบทของสนธิสัญญาระบุรวมถึงดินแดนเหล่านั้นด้วยหรือไม่ ซึ่งบางครั้งอาจจะระบุรวมถึงดินแดนเหล่านั้นในขณะที่ลงนามหรือให้สัตยาบันก็ได้

เมื่อได้มีการให้สัตยาบันต่อสนธิสัญญาแล้ว องค์การบริหารของประเทศคู่ภาคี จะต้องทำการประกาศสนธิสัญญาระหว่างประเทศให้เป็นกฎหมายภายในประเทศสำหรับองค์การนิติบัญญัตินั้น จะออกกฎหมายใดๆ อันขัดต่อสนธิสัญญาไม่ได้ ส่วนองค์การตุลาการนั้นต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาที่มีการให้สัตยาบัน สนธิสัญญาไม่ใช่แต่มีผลบังคับแต่ประเทศภาคีเท่านั้น แต่บางครั้งได้มีข้อยกเว้นในสนธิสัญญามีผลบังคับต่อประเทศที่ไม่ใช่ภาคี ซึ่งอาจแบ่งพิจารณาออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านที่เกี่ยวกับสิทธิ และด้านที่เกี่ยวกับหน้าที่

4.1 ในด้านสิทธิ

ในด้านสิทธินั้น สนธิสัญญาจะให้สิทธิแก่ประเทศที่ไม่ใช่ภาคีก็ได้ แต่จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขดังนี้ คือ

- (ก) ประเทศภาคีทั้งหมดยินยอมที่จะให้สิทธิแก่ประเทศที่ไม่ใช่ภาคีจริงๆ
- (ข) ได้มีเจตนาขอเป็นลายลักษณ์อักษรของประเทศภายในสนธิสัญญา และ
- (ค) ประเทศที่มีใช่ประเทศภาคีแสดงความประสงค์โดยพฤตินัยหรือนิตินัยที่จะยอมรับสิทธิอันนี้ สนธิสัญญาที่ให้สิทธิแก่ประเทศที่มีใช่ประเทศภาคีส่วนมากได้แก่ สนธิสัญญาเกี่ยวกับทางเดินเรือ เช่น คลองสุเอซ คลองปานามา เป็นต้น

4.2 ในด้านหน้าที่

สนธิสัญญาที่มีผลบังคับต่อประเทศที่มีใช่ประเทศภาคีในด้านที่เกี่ยวกับหน้าที่นั้น ก็หมายความว่า ประเทศอื่นๆ ที่ไม่ใช่ประเทศภาคีมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาที่ประเทศคู่สัญญาได้ทำขึ้นไว้ เช่น สนธิสัญญาว่าด้วยความเป็นกลางของประเทศลาว โดยรัฐอื่นมีหน้าที่ที่จะไม่กระทำการใดๆ อันเป็นการละเมิดความเป็นกลางของลาว เป็นต้น

5. การสิ้นสุดของสนธิสัญญา

สนธิสัญญาอาจสิ้นสุดลงได้ 3 วิธี ดังนี้คือ

- (ก) การบอกเลิกโดยภาคีฝ่ายเดียวซึ่งอาจจะเป็นไปในรูปการบอกเพิกถอน (Denouncement) ถอนตัว (Withdrawal) ยกเลิก (Cancellation)
- (ข) บอกเลิกโดยภาคีทั้ง 2 ฝ่าย และ
- (ค) เหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งเปลี่ยนแปลง เช่น วัตถุประสงค์ของสนธิสัญญา สิ้นสุดลง หรือไม่อาจปฏิบัติได้ สนธิสัญญาขัดกันหรือหมดอายุ การประกาศสงครามที่ถูกต้องตามกฎหมายระหว่างประเทศ เป็นต้น

6. จุดอ่อนของสนธิสัญญา

แม้ว่าสนธิสัญญาจะเป็นกฎหมายควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างรัฐก็ตาม แต่ก็ยังมีจุดอ่อนอยู่มากมายที่ทำให้เกิดปัญหาขึ้น จุดอ่อนที่สำคัญก็คือ ในกรณีที่คู่สัญญาไม่ปฏิบัติตามสนธิสัญญา ถึงแม้ว่าจะมีศาลชี้ขาด แต่ก็ไม่มีสถาบันใดมาบังคับลงโทษรัฐได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐมหาอำนาจ เพราะรัฐเป็นรัฐอธิปไตย เว้นแต่รัฐนั้นจะยินยอมให้ลงโทษเอง เช่น อิตาลีเรียกทหารเข้าแคว้นโรนี ซึ่งเป็นการละเมิดสนธิสัญญาแวร์ซาย แต่ก็ไม่มีใครหรือสถาบันมีอำนาจบังคับลงโทษได้ ดังนั้นจึงเกิดเป็นปัญหาว่า สนธิสัญญาเป็นกฎหมายหรือเปล่า เพราะถ้าเป็นกฎหมายที่แท้จริงแล้ว จะต้องมีสถาบันซึ่งมีอำนาจบังคับลงโทษผู้ที่ละเมิดต่อสนธิสัญญา ซึ่งเรื่องนี้ยังมีการโต้เถียงกันอยู่ในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม トラาปไตส์คมระหว่างประเทศยังยึดถือหลัก “อธิปไตย” ซึ่งผู้ใดจะล่วงละเมิดมิได้แล้ว จุดอ่อนของสนธิสัญญาก็ย่อมเกิดขึ้นอย่างไม่ต้องสงสัย เพราะประเทศที่ทำผิดหรือละเมิดต่อสนธิสัญญามักจะอ้างถึงอธิปไตยอยู่เสมอ ดังนั้นทางเดียวที่พอจะแก้ไขได้ก็คือ ยกเลิกระบบรัฐเสีย และให้โลกเป็นหน่วยเดียวกัน ถ้าทำได้จริงก็จะมีกฎหมายโลก (World Law) ขึ้นมา ซึ่งสามารถแก้ปัญหาคือทั้งหมด อย่างไรก็ตาม ไรท์ก็มิใช่ของง่ายนักที่จะสร้างกฎหมายโลกขึ้นมา เพราะในปัจจุบันรัฐแต่ละรัฐต่างก็ถืออธิปไตยของตนมีความสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด

ถึงแม้ว่าสนธิสัญญาจะมีจุดอ่อนก็ตาม แต่ก็ยังดีกว่าไม่มีสนธิสัญญาเสียเลย เพราะอย่างน้อยสนธิสัญญาซึ่งนานาประเทศนิยมกระทำกันนั้น ช่วยยับยั้งไม่ให้ประเทศทั้งที่เป็นภาคีและไม่เป็นภาคีกระทำการใดๆ อันทำลายสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ トラาปไตส์คมยังถืออธิปไตยเป็นใหญ่ รัฐบาลโลกและกฎหมายโลกก็ยังมีไม่ได้

อย่างไรก็ตามสนธิสัญญาก็ยังคงมีประโยชน์อยู่ในการควบคุมพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างรัฐไม่ให้ออกนอกกลุ่มนอกทาง อาจกล่าวได้ว่าสนธิสัญญามีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากฎหมายระหว่างประเทศ และองค์การระหว่างประเทศ ซึ่งในปัจจุบันทำหน้าที่เป็นตัวควบคุมพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ